

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 07.02.2024.

Nr. 5/6-3

Atzinums par 2024. gada 26. janvāra iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt raidījuma “De facto” žurnālistu Ivo Leitāna un Ingas Šņores rīcību

2024. gada 26. janvārī Latvijas sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) vēstuli Nr. 142.2.8/7-9-14/24 “Par sabiedriskās televīzijas Ziņu dienesta žurnālistu rīcības atbilstību likuma prasībām” (turpmāk – Iesniegums), kas saistīta ar VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk arī – LTV) 2024. gada 21. janvāra raidījuma “De facto” sižetā “Ķīna pirmajā vietā?” – <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/316988/de-facto-naftas-gazes-imports-no-krievijas-kur-latvija-mekles-darbarokas>, iekļauto informāciju par Saeimas deputātu delegācijas komandējumu uz Ķīnu.

Iesniedzēja ieskatā “De facto” sižetā ir izplatīta patiesībai neatbilstoša informācija, kas ir pretrunā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likumu (turpmāk arī – SEPLPL).

Ņemot vērā, ka par konkrēto “De facto” sižetu ir saņemts vēl arī cits iesniegums, ombuds jau kopš 2024. gada 22. janvāra iepazīnās ar Iesniegumā minēto sižetu, bija sazinā ar LTV galveno redaktori un sižeta veidotājiem. Pēc šī Iesnieguma saņemšanas LTV galvenajai redaktorei, LTV Ziņu dienesta atbildīgajai redaktorei un LTV radījuma “De facto” žurnālistiem tika nosūtīti papildjautājumi par informācijas ieguves procesu un darbu ar iegūto informāciju.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu
ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

[1] 2024. gada 26. janvārī saņemtajā Iesniegumā Iesniedzējs vērš ombuda uzmanību 2024. gada 21. janvārī LTV raidījuma “De facto” sižetam “Ķīna pirmajā vietā?” un aicina “izvērtēt sabiedriskās televīzijas Ziņu dienesta korespondenta Ivo Leitāna rīcību, raidījuma “De facto” sižetā izplatot patiesībai neatbilstošu informāciju, kuru ēterā 21. janvāra raidījumā pauda raidījuma vadītāja Inga Šņore”.

Iesniegumā nav minēti konkrēti sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju vai LTV Rīcības un ētikas kodeksa pārkāpumi.

Iesniegumā tiek aprakstīts, kas rakstīts deputātu vizītes noslēguma dienas darba kārtībā un uzsvērts, ka tajā nav informācijas par kūrorta apmeklējumu, par ko 21. janvāra raidījuma izskaņā ziņoja “De Facto”. Citāts no raidījuma vadītājas Ingas Šņores studijas teksta: “Šlesers šonedēļ Latvijas Televīzijai atrakstīja, ka uz jautājumiem būšot gatavs atbildēt pēc atgriešanās no Ķīnas. Šo nedēļas nogali viņš ar kolēģiem pavada salā Dienvidķīnas jūrā, kas pazīstama ar savām tropiskajām pludmalēm. “De facto” zināms, ka daži no braucējiem jau pirms došanās uz Ķīnu Saeimā lielījušies, cik labus kūrortus viņiem tur izdosies baudīt.”

Ņemot vērā Ivo Leitāna un Ingas Šņores rīcību, apzināti izplatot melīgu informāciju par Saeimas deputātu vizītes Ķīnā darba kārtību, Iesniedzējs uzskata, ka šādi ir pārkāpts “Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma” 3. panta 3. punkts, kas par vienu no sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem nosaka sekojošu principu: “sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus.”

Atbilstoši SEPLPL noteiktajiem pienākumiem, Iesniedzējs lūdz ombudu sniegt atzinumu par LTV Ziņu dienesta žurnālistu rīcību.

[2] Lai izvērtētu Iesniegumu, ombuds izvērtēja tajā identificēto LTV un LSM.lv saturu, bija saziņā ar LTV galveno redaktori, kurai tāpat kā LTV Ziņu

dienesta atbildīgajai redaktorei un raidījuma veidotājiem 2024. gada 24. janvārī un 2024. gada 29. janvārī adresēja oficiālas vēstules Nr.6/6-2 un Nr.7/6-2, lūdzot, skaidrot raidījuma tapšanas gaitu un informācijas vākšanas pieejas. 2024. gada 31. janvārī uz nosūtīto vēstuli ombuds saņēma LTV atbildes vēstuli Nr. 36/1-6.2.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds
Anda Rožukalne

secina:

[3] Ombuds ir saņēmis Iesniegumu par 2024. gada 21. janvāra LTV raidījumā “De facto” iekļautu saturu. Proti, raidījumā pēc žurnālista Ivo Leitāna veidotā sižeta “Ķīna pirmajā vietā?” demonstrēšanas raidījuma vadītāja, žurnāliste Inga Šņore atteikuma tekstā pauž Iesniedzēja atšifrēto tekstu: “Šlesers šonedēļ LTV atrakstīja, ka uz jautājumiem būšot gatavs atbildēt pēc atgriešanās no Ķīnas. Šo nedēļas nogali viņš ar kolēģiem pavada salā Dienvidķīnas jūrā, kas pazīstama ar savām tropiskajām pludmalēm. “De facto” zināms, ka daži no braucējiem jau pirms došanās uz Ķīnu Saeimā lielījušies, cik labus kūrortus viņiem tur izdosies baudīt.”

[4] LTV galvenās redaktores Sigitas Roķes vēstulē ombudam skaidrots, kāds bija informācijas vākšanas process, lai raidījumā tiktu atspoguļots Iesniegumā izceltās epizodes teksts. “Šāda informācija raidījuma “De Facto” (turpmāk tekstā - DF), žurnālistu rīcībā bija nonākusi vēl pirms deputātu grupa bija devusies uz Ķīnu un pirms publiski bija parādījusies informācija par braucienu”. Tās “ir sarunas ar cilvēkiem Saeimā”, informācijas avotus raksturo S. Roķe. Tiesa, informācijas avotu sargāšanas nolūkā “nav iespējams atklāt ne to, konkrēti kuri deputāti stāstījuši par kūrortiem, ne personas, kas to ir dzirdējušas”.

Lai iegūtu informāciju par Ķīnas brauciena dienaskārtību, 17. janvārī lūgums sniegt šo informāciju ir nosūtīts vairākiem Saeimas deputātiem, kas tajā piedalījās braucienā. “Vienīgā, kas atbildēja, turklāt savu atbildi uzreiz pēc tam publicējot Facebook, bija Linda Liepiņa. Jāpiebilst, ka informāciju par programmu Hainaņas salā (sākot no 20. janvāra) viņa atsūtīja vēlāk, 19. janvāra vakarā. Noprotams, ka precīzas informācijas par programmu Hainaņā viņai līdz tam nebija - citējot deputāti Liepiņu: “Pārējo dienu

detalizētu programmu nosūtīšu līdz ko tā būs manā rīcībā.”,” vēstulē skaidro LTV.

No deputātes Lindas Liepiņas saņemtajā vizītes programmā bijis redzams, ka grupa trīs naktis pavadīs Hainaņas salā, kas “tiek dēvēta par “Austrumu Havajām” (<https://www.ar-tur.lv/lv/kina-hainanas-sala/>) un ir pazīstama ar tropu klimatu un pludmales kūrortiem.

“Tas, ka detalizēta programma par Hainaņu deputātiem sākotnēji nebija pieejama, tikai pastiprina šādu sarunu ticamību (atsauce uz iepriekš minētajām sarunām Saeimā - *ombuda piez.*), jo, visticamāk, vispārīgo informāciju par braucienu deputāti sākotnēji saņēma mutvārdos. Turklāt jāņem vērā, ka programmā (pievienota saite uz Saeimas deputātes Lindas Liepiņas sociālo mediju platformas Facebook profilu - <https://www.facebook.com/share/Y9CgaLDMQgdu8VFh/?> - *ombuda piez.*) ir iekļauts arī šīs vietas apmeklējums (pievienota saite uz Boao Asia Forum Dongyu Island Hotel - https://www.tripadvisor.com/Hotel_Review-g297428-d11908778-Reviews-Boao_Asia_Forum_Dongyu_Island_Hotel-Qionghai_Hainan.html - *ombuda piez.*) Atsauksmēs šī tiek dēvēta par augstas klases viesnīcu Hainaņas kūrortdaļā. Saskaņā ar Latviešu literārās valodas vārdnīcas skaidrojumu - <https://tezaurs.lv/k%C5%ABrorts:1>, kūrorts ir “apvidus, kur ir dabiski dziedniecības faktori (klimats, minerālavoti, dūņas u. tml.) un kur uzceltas ārstniecības iestādes”. Līdz ar to nav apstrīdams tas, ka deputāti pabija kūrortā - salā ar tropisku klimatu, kurā ir uzcelts medicīnas centrs,” pausts LTV atbildes vēstulē.

Noslēgumā LTV uzsver, ka “raidījuma „De Facto” formāts ir nevis ziņu raidījums, bet gan analītiski pētnieciskās žurnālistikas raidījums. Tā pamatu veido pētniecība, analīze, prognozes un versijas. Raidījumā žurnālisti pēta un analizē aktuālus notikumus, izsaka savus subjektīvus vērtējumus un versijas, uzdod jautājumus un rosina skatītājus pašiem izdarīt savus secinājumus.

Tāpat vēlamies norādīt, ka saskaņā ar pastāvošo tiesu praksi izteikts viedoklis atspoguļo personas subjektīvu vērtējumu par kādu personu, tās darbību vai kādu notikumu, un tas nevar būt ne patiess, ne nepatiess. „Viedoklis ir noteiktas personas vai personu grupas subjektīvs vērtējums, uzskats, izteikums, kas var veidoties kā no patiesiem faktiem, tā kļūdainām ziņām,

nepatiesas informācijas vai arī abējādi. Ja ziņām jābūt patiesām, pretējā gadījumā katram ir tiesības prasīt to atsaukšanu, tad tādu prasību nevar attiecināt uz publiskotu viedokli” (LR Augstākās tiesas Senāta 2002.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.SKC-102 L.Strujēvičs pret a/s „Diena” un Aivaru Ozoliņu)”.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[5] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds

Anda Rožukalne

atzīst:

[6] Pēc Iesniegumā minētā sižeta satura, Iesniedzēja viedokļa un LTV darbinieku profesionālo procedūru un to skaidrojuma analīzes atzīstu, ka 2024. gada 21. janvāra raidījuma “De facto” sižetā “Kīna pirmajā vietā?” nav pārkāptas sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas vai LTV Rīcības un ētikas kodekss.

Iesniedzējs vērš uzmanību uz to, ka Iesniegumā minētajā sižetā pausta nepatiesa informācija par LR Saeimas deputātu vizītes Kīnā darba kārtību. Salīdzinot Iesniegumā minēto un sižetā iekļauto informāciju, kurai pievērsta uzmanība Iesniegumā, ombuds secina, ka sižeta fragmentā, par kuru saņemts Iesniegums, nav minēta informācija par vizītes darba kārtību un kūrorta apmeklējumu, bet ietverta informācija par to, kādi komentāri dzirdēti par gaidāmo braucienu, tai skaitā vietu, kurā paredzēts ierasties – “salā, kas

pazīstama ar savām pludmalēm”. Tā bija iekļauta brauciena programmā un informācija par Hainaņas salu vērtējama kā fakts.

Lai gan Iesniedzējs Iesniegumā savu argumentu pamatošanai izmanto SEPLPL, nav apstrīdams, ka patiesums ir būtiskākā sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju vērtība, kas formulēta šādi: “Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus sabiedrisko mediju darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.”

Ņemot vērā Redakcionālo vadlīniju vērtības un principus, tika vērtēts gan sižeta saturs, gan tā informācijas vākšanas, pārbaudīšanas un tās pasniegšanas atbilstība. Tā kā ombuda rīcībā ir informācija par profesionālajām procedūrām, kādas izmantotas gan Iesniegumā minētās informācijas iegūšanai, pārbaudei, avotu noskaidrošanai, gan respektēts informācijas avota neatklāšanas princips, konstatēju, ka raidījumā ir atrisināta dilemma starp pienākumu informēt, sniegt patiesu informāciju un informācijas avota neatklāšanu. Tādējādi sižeta veidotājs sekojis Redakcionālo vadlīniju 2.2. sadaļā minētajam: “Žurnālistam ir tiesības neatklāt informācijas avotu, ja tam ir pamatots iemesls vai avots to ir pieprasījis.”

[..]. Vēršu uzmanību, ka sižetā izskan informācija, kuras pamatā ir žurnālista avotu izteiktie viedokļi par gaidāmo komandējumu, kas veidojušies pirms deputātu grupas brauciena uz Ķīnu, kad vēl nebija pieejama visa informācija par gaidāmā pasākuma programmu, bet bija pieejama informācija par plānoto apmeklējuma vietu, kura pazīstama ar tās kūrorta statusu.

Iesniegumā minētajā “De facto” sižetā ir iekļauta informācija, kas iegūta ar žurnālistikai raksturīgām un pieļaujamām metodēm, tā ietver informācijas avotu vērtējumu un, braucienā iesaistīto, gaidas pirms paredzētā brauciena, bet neietver precīzu brauciena programmu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, atzīstu, ka 2024. gada 21. janvāra raidījuma “De facto” sižetā “Ķīna pirmajā vietā?” nav pārkāpts patiesuma princips un nav sniegta nepatiesa informācija.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas
līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Anda

Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU